

**17-23 ŞUBAT 2020 TÜRKİYE'NİN SAVUNMA-GÜVENLİK-DIŞ POLİTİKASINI
İLGİLENDİREN GELİŞMELER****İDLİB**

Geçtiğimiz haftanın en önemli konusu İdlib'deki çatışmalar oldu. Suriye ordusu bölgede önemli ilerleme kaydederken, Türk ordusu bölgeye asker ve teçhizat takviyesi yaptı. Suriye rejim güçleri önce Serakib ilçesini, daha sonra M5 karayolunun kontrolünü tamamen ele geçirdi. Haftanın sonunda, Önce Halep'in kuzeyinde Adnan kentini ve sonrasında Halep'i kontrol altına alan Suriye rejim güçleri, oradaki Türk gözlem noktalarını kontrol altına aldılar.

Suriye rejimi, İdlib bölgesinde stratejik bir kavşak noktasında bulunan ve rejim tarafından kontrol edilen Serakib şehrinden geçen Halep-Şam (M5) karayolunun yeniden açıldığını açıkladı. 350 kilometre boyunca uzanan Halep-Şam yolu, muhalif grupların Humus, Hama, İdlib ve Halep'te kontrolünü ele geçirdiği 2012 sonundan beri kapalıydı.

Suriye rejim güçleri tarafından yapılan açıklamada, Halep'in kuzeybatı kırsalında 10'un üzerinde kasabanın kontrol altına alındığı duyuruldu. Ardından da Suriye'nin iki büyük şehri arasındaki en hızlı rota yıllar sonra ilk kez yeniden açıldı.

Suriye televizyonuna konuşan Esad, Halep'teki askeri başarılarının savaşın sonu olmadığını altını çizerek, muhalifleri tehdit ederek saldırıların devam edeceği mesajını verdi. Halep kentinde ilk kez kontrolü ele geçiren Esad, "Bu kurtarmanın, savaşın, komploların ve terörün bittiği anlamına gelmediğinin farkındayız, ama gelecek olan asıl zafer öncesi, onlara büyük bir darbe indirdik" dedi.

Rusya; Türkiye İdlib'teki Yükümlülüklerini Yerine Getirmedi

Rusya Savunma Bakanlığı, Türkiye'nin İdlib kentindeki yükümlülüklerinin yerine getirilmediğini ileri sürdü. İdlib'teki muhaliflerin, Suriye rejim güçlerinin sürdürdüğü operasyonlardan sivil halkı canlı kalkan olarak kullanarak korunmaya çalıştığı ifade edilen açıklamada, Türkiye Suriye sınır hatlı üzerinden gerilimi azaltma bölgesine yapılan silah ve mühimmat sevkiyatı ile Türk zırhlı araçları ve askerlerinin İdlib'e girmesinin durumu önemli oranda zorlaştırdığı vurgulandı.

Bölgede gerilimin tırmanmasının tek nedeninin, Rusya ve Türkiye tarafından da tespit edilen teröristler tarafından çok sayıda saldırı ile buna rejim güçlerinin verdiği yanıtlardan

kaynaklandığı da Rusya'nın iddiaları arasında.

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Rus ve Türk askeri yetkililerin Suriye'nin İdlib bölgesindeki durumla ilgili olarak devamlı iletişim halinde olduklarını ve birbirleriyle karşılıklı anlayış içinde olduklarını belirtti. Lavrov,

"Suriye'nin İdlib bölgesinde sahada bulunan Rus ve Türk askeri temsilciler sürekli iletişim halindeler, durum değişikliklerini inceleyip değerlendiriyorlar. Hem kendi askeri temsilcilerimizden hem de Türk askeri temsilcilerden duyduğumuza göre birbirleriyle tamamen anlayış içerisindeler" dedi.

Öte yandan, Rus devlet ajansı TASS, NATO'dan bir diplomatik kaynağa dayandırdığı haberinde, Türkiye'nin diğer üye ülkelerin siyasi desteğine sahip olduğunu ancak Ankara'nın çatışmaların giderek yoğunlaştığı Suriye'nin İdlib kentine yönelik olası bir askeri hareketinde NATO'dan herhangi bir askeri destek görmeyeceğini belirtti.

Türk ve Rus heyetlerin İdlip Konulu Görüşmeleri

Bölgede (İdlip) gerilimi düşürmek ve çözüm bulmak için Ankara-Moskova hattında yoğun bir görüşme trafiği yürütülüyor. Bu kapsamda Rusya'dan bir heyet geçtiğimiz hafta Ankara'yı ziyaret etmiş; Ankara'daki iki oturumda

gerçekleştirilen heyetler arası İdlip görüşmelerinde herhangi bir sonuç alınamamıştı. Bu hafta ise asker ve diplomatlardan oluşan Türk heyeti Moskova'da temaslarda bulundu.

Rus ve Türk Diplomatlar, askeri yetkililer ve istihbarat yetkililerinin katıldığı 2 toplantı düzenlenirken 2. Toplantının ardından Türk heyeti Moskova'dan ayrıldı. Görüşmelerin ardından herhangi bir resmi açıklama yapılmadı.

Toplantıdan iki tarafın herhangi bir anlaşmaya ulaşmadıklarını, Dışişleri bakan yardımcısı başkanlığında Türk yetkilileri kapsayan heyeti heyetin İdlip hakkında Soçi anlaşmasını değiştirmekte ısrarcı olduklarını, Rusların bunu reddettiğini ifade eden sızdırmalar geldi. Sızdırmalar, Türk heyetinin isteği onaylayıp onaylamadığını açığa çıkarmaksızın Rus heyetinin Türkleri Şam'da Suriye rejimi ile iletişim kurmaya teşvik ettiğini öğrenildi. Rus heyeti iki taraf arasında anlaşmaya ulaşmanın başarısızlığa uğramasının ardından Rusya Cumhurbaşkanı ve Türk mevkidaşının birkez daha İdlip dosyasını görüşmek için temas kurmalarını istedi.

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, "Moskova'daki görüşmelerde netice çıkmazsa önümüzdeki günlerde liderler düzeyinde görüşmeler olabilir" dedi.

Rusya Dışişleri Bakanlığı, İdlip bölgesinde gerilimi azaltmaya yönelik anlaşmaya her iki ülkenin bağlı kaldığının teyit edildiğini belirtti. Açıklamada, "Rusya ve Türkiye temsilcileri, İdlip bölgesinde uzun vadeli güvenliğin sağlanmasının sadece Suriye'nin egemenliğine bağlılık temelinde mümkün olduğunu kaydetti" dendi.

Türk ve Rus heyetlerinin görüşmelerinden bir gün sonra Erdoğan “Türkiye, İdlib konusunda kendi harekât planlarını uygulamak üzere her türlü hazırlığını yapmıştır. Her operasyonda olduğu gibi, bu konuda da "Bir gece ansızın gelebiliriz" diyoruz. Daha açık bir ifadeyle, İdlib harekatı artık bir an meselesidir” dedi.

Erdoğan’ın bu açıklamasına karşılık Peskov, "Şimdilik en kötü senaryoya göre değerlendirmede bulunmayalım. Eğer İdlib'deki terör örgütlerine karşı ya da şu anda ciddi miktarda silah, teçhizat ve mühimmata sahip olan bu terör örgütlerini yok etmeye yönelik bir harekattan söz ediliyorsa, bu Soçi Mutabakatı doğrultusunda atılan bir adım olur. Bu zaten Türk tarafının yükümlülüğü. Meşru Suriye hükümetine, Suriye ordusuna karşı bir harekattan söz ediliyorsa, bu en kötü senaryo olur" dedi.

Erdoğan ve Putin telefonda görüştü

Türk ve Rus liderlerin gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde ele alınan konulara ilişkin farklı açıklamalar yapıldı. Kremlin tarafından yapılan açıklamada Putin’in Suriye’nin İdlib bölgesindeki aşırılıkçı grupların agresif eylemlerinden duyduğu ‘endişeyi’ dile getirdiği belirtildi. Açıklamada ayrıca iki liderin, İdlib’de gerilimin azaltılması, ateşkesin sağlanması ve terör tehdidinin yok edilmesi için ikili görüşmeleri yoğunlaştırma kararı aldığı aktarıldı.

Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklamada ise, Erdoğan’ın telefon görüşmesi sırasında Putin’e, rejimin İdlib’de dizginlenmesi ve insani krizin durdurulması gerektiğini ve çözümün 2018 yılında imzalanan Soçi Mutabakatı’nın tam olarak uygulanmasından geçtiğini söylediği bildirildi.

Öte yandan, NATO ittifakındaki kaynak Tass ajansına ittifakın Suriye’nin kuzeyinde askeri operasyon yapması durumunda Ankara’ya askeri destek sunma niyetinde olmadığını bildirdi.

Brüksel'de ittifak karargahındaki üye ülkelerden birisinin delegasyonunda görev yapan diplomat kaynak, NATO ülkelerinin Şubat ayı başında İdlip'te Türk askerlerinin yaşamlarını kaybetmeleri nedeniyle beşinci maddeyi etkin hale getirmeyi desteklemeyeceklerini belirtti. İttifakın bu bölgede operasyon yapması durumunda Türkiye'ye askeri yardım sunma imkanını görmediğini vurguladı.

SOHR: Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Suriye'ye yönelik askeri takviyelere devam ediyor

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi 20 Şubat Perşembe günü, 80 kamyon, zırhlı araç ve tanklardan oluşan Türk askeri konvoyunun İdlip'in kuzeyindeki Kefer Lusin'den geçtiğini bildirdi. Gözlemevi, Türk kuvvetlerinin Cebel el-Zâviye'nin Bazabur Köyü'nde yeni bir askeri gözlem noktası inşa ettiğini belirterek, Halep-Lazkiye Uluslararası Yolu'nun bazı bölgelerine ek olarak Cebel el-Zâviye ve Sehl el-Gâb bölgelerine nazır stratejik bir nokta olan Nebi Eyyûb zirvesine yoğunlaştırıldığını kaydetti. Ayrıca Bisankul yakınlarında da yeni bir askeri noktanın kurulduğunu aktardı. Gözlemevi, bölgede tansiyonu düşürmek amacıyla kurulan

Türk askeri noktalarının sayısının 39'a çıktığını kaydetti.

TSK İdlip'e uzun menzilli "Kasırga roketi" sistemi sevk etti. 35 ila 100 km arasında etkili menzile sahip olduğu bilinen güdümlü roketler T-300 Çok Namlulu Roketatar Sistemi ile kullanılıyor. Sınır hattından yaklaşık 30 kilometre içeri sevk edilen kasırga sistemi, Suriye

rejiminin kalesi sayılan Lazkiye, Halep ve Hama'daki hedefleri vurabilecek kapasitede. İdlip'e büyük bir yığınak yapan TSK'nın bölgede 100 binden fazla mensubunun olduğu ifade ediliyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait 10 araçlık konvoyun Hirbet el-Cuz sınır kapısından geçerek, İdlip'in batı kırsalındaki İştabrak bölgesine konuşlanmış olan gözlem noktalarına doğru yöneldiğini edinilen bilgiler arasında. 2 Şubat'tan bu yana Gerginliği Azaltma Bölgesi'ne ulaşan zırhlı tank, zırhlı personel taşıyıcı (ZPT), zırhlı güvenlik kabini ve askeri radarları

taşıyan kamyon ve askeri araç sayısı 2 bin 700'e ulaşırken, aynı dönemde İdlib ve Halep'te konuşlanan Türk askerlerinin sayısı da 7 bin 400'ü aştı.

Öte yandan SOHR, Rus savaş uçaklarının İdlib'in güneyindeki Mastuma kampında Türk kuvvetlerine ait noktaların hava saldırıları ile hedef aldığını öne sürdü. SOHR ayrıca, rejim güçlerinin İdlib'in güneyindeki Zaviye Dağı'nda yer alan eksenine Kefr Secne'ye çok sayıda asker ve ağır silah takviyesi yaptığını da duyurdu. Zaviye Dağı'na yönelik onlarca füze saldırısına ek olarak, Rus savaş uçakları Zaviye Dağı ve Erbain Dağı bölgelerine yeni hava saldırıları başlattı.

SOHR tarafından yapılan açıklamada, 22.02.2020 tarihinde, erken saatlerden bu yana rejim güçlerinin Rus müttefikleri ile birlikte İdlib kırsalındaki Kefr Nabl, el- Bara, Ehsim, Fattira, İbbin, Serca, Cuzif köylerine 60'tan fazla saldırı gerçekleştirildiği bildirildi. Gözlemevi'nden yapılan açıklamada, İdlib kırsalındaki Deyr Sunbul, Kefr Nabl, Hass ve Baskala bölgelerinde, doğudaki Nayrab, Halep'in batısındaki Atarib ve Dar İzze'nin çevresi ve eteklerinde rejim güçleri ve Türk destekli muhalif gruplar tarafından karşılıklı yoğun bombardımanlar gerçekleştiği ifade edildi.

Rusya kanadında, hafta boyunca Türkiye'ye, Suriye ordusuna yapılan saldırılarla ilgili çağrı yapıldı. Rus Dışişleri sözcüsü Zaharova: "TSK'nın militanlara bu tür desteğinden dolayı büyük endişe dile getiriyoruz" derken, Rusya'nın Suriye'deki Tarafları Uzlaştırma Merkezi, Türk ordusunun Suriye'deki teröristlere destek verdiğini belirtti. Açıklamada Ankara'ya teröristlerin faaliyetlerine destek vermeyi ve onlara silah sevk etmeyi durdurma çağrısı yapıldı.

Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Verşinin, Türk tarafı ile Suriye'nin İdlib bölgesine ilişkin yapılan görüşmelerin devam etmesi gerektiğine inandıklarını söyledi.

İdlib için dörtlü zirve 5 Mart'ta

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rus mevkidaşı Vladimir Putin'le görüşerek Suriye'de devam eden soruna çözüm bulmak istedikleri duyuruldu.

Berlin'den yapılan açıklamada, iki liderin Suriye'de politik bir çözüm bulunması için taraflarla diyalog kurmak istedikleri ifade edildi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Almanya Başbakanı Angela Merkel ile üçlü bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Suriye rejimi ve destekçilerinin İdlib'deki saldırganlıklarının durdurulması gerektiğini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, insani krizin önlenmesi için somut eylemlerle güçlü destek sağlanması gerektiğini vurguladı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in İdlib krizine ilişkin yaptığı telefon görüşmesinin ardından Ankara, Erdoğan, Putin, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Almanya Başbakanı Angela Merkel'in 5 Mart'ta İstanbul'da yapılacak olan dördü zirvede bir araya geleceklerini açıkladı.

YPG/PKK ile Suriye Rejimi Arasında Gizli Görüşmeler

Suriye rejim muhaliflerine ait Step News haber ajansı tarafından verilen bir haberde, halen terör örgütü YPG'nin denetimi altında bulunan Tabaka askeri havaalanında sözde Demokratik Suriye Güçleri'ne bağlı Tabaka kenti Askeri Konseyi'nden oluşan bir grubun Suriye üst düzey askeri yetkilileri ile bir araya geldikleri ve bölgede meydana gelen son gelişmeleri değerlendirdikleri öğrenildi.

Tabaka Kenti Askeri Konseyi üyelerinin Suriyeli askeri yetkililerden, Demokratik Suriye Güçleri ile Türk Silahlı Kuvvetleri ve Özgür Suriye Ordusu mensupları ile olan temas hattındaki Rakka kentinin kuzeyi ile Ayn İsa ile Uluslar arası M4 karayolu bölgesine daha fazla askeri teçhizat ve birlik göndermelerini isteyerek, Türk silahlı Kuvvetleri'nin bölgedeki ilerleyişini durdurmalarını istediklerini; Suriye askeri yetkililerin ise terör örgütüne, Rakka kentinin Kuzeyine daha fazla birlik ve askeri teçhizat gönderme konusunda gayret gösterecekleri konusunda güvence verdikleri ifade edildi.

Terör örgütü ile Suriye askeri yetkilileri arasında yapılan görüşme sonrasında terör örgütü YPG/PKK'nın da 14 Şubat 2020 günü itibarı ile Rakka kentinin kuzeyi ile Ayn İsa bölgesine yeni terörist unsurlar ile bir takım askeri teçhizatı sevk ettikleri belirtilerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait hava unsurlarının da bölgedeki keşif faaliyetlerini arttırdıkları vurgulandı.

Suriyeli muhalifler M5 karayolunun açılmasını nasıl görüyor?

Suriye Milli Ordusu'nun (SMO) yönetici kadrolarından Albay Mustafa Bakur, "Rusya, M5'in doğusunda 20 kilometre derinlikte ve 6 Türk gözlem noktasının içinde bulunduğu bölgelerde ve İdlib kırsalındaki 3 ana şehirde, Han Şeyhun, Maarrat En-Numan ve Serakib ile Morek kasabasında kontrolü ele geçirdikten sonra mümkün olan her türlü yol ve askeri operasyonlarla muhalif grupları halihazırda uluslararası iki yoldan (M4 ve M5) uzak tutmaya çalışıyor" dedi.

Bakur, "Suriye'ye askeri müdahalesinden bu yana Rusya M5'e ayrı bir önem verdiği görülebiliyor. Ayrıca muhalifler veya garantör ülkelerle yaptığı her türlü anlaşmada yollarla ilgili konuya yer vermeye çalıştı.

Anlayacağımız şu; bu yollarda kontrolü ele geçirmek istiyor. Rusya'nın bu yöndeki eğilimi, iki yıl önce Humus'ta rejim ve muhalifler arasında yapılan uzlaşma anlaşmasında ve askeri operasyonlar sırasında açıkça görülüyor. Nitekim Rusya Şam-Humus uluslararası kara yolu, Humus-Hama uluslararası kara yolunda kontrolü ele geçirdi. Son

günlerde de rejim Rusya'nın desteğiyle İdlib kırsalı içinde kalan M5 karayolunun tamamında kontrolü ele geçirmek istiyor" diye konuştu.

Bakur, M5 karayolunu ele geçirmenin ekonomik hedefiyle ilgili bir soruya, "Bununla uluslararası toplumun Suriye savaşında rejimi zafer sahibi ilan ederek onunla normalleşmeye başlanması hedefleniyor. Ekonomik yönden ise uluslararası ticaretin canlandırılması, ihracat-ithalatın yapılması, gümrük vergilerini alma, Suriye içinden geçen ve yıllık geliri 5 milyar doların üzerinde olan transit ticareti kontrol etme gibi hedefleri söz konusu. Rejim yaklaşık bir yıl önce Lazkiye ve Tartus limanlarında kontrolü ele geçirmişti" diye yanıt verdi.

Hukukçu ve aktivist Edhem Kassum, “Rejim uluslararası yolların açılmasının ekonomik hareketliliğe katkı sağlayacağı ve kontrolünde tuttuğu bölgelerdeki giderleri azaltmaya yardımcı olacağı görüşünde. Özellikle Şam ve Halep gibi Suriye’nin büyük kentleri arasındaki ulaşımın kolaylaşması, ticari ürün fiyatlarının ve sivillerin şehirler arası ulaşım maliyetlerinin düşürülmesinde etkili olacaktır” dedi.

Suriyeli aktivist Samir el-Hasan, “2018’in sonlarında garantör ülkeler (Rusya-Türkiye-İran) Astana görüşmeleri kapsamında bazı maddeler üzerinde uzlaştı. Bu maddelerin başında muhalif grupların kontrolündeki bölgelerde, (Lazkiye'nin doğu kırsalından, Hama'nın kuzey kırsalına ve İdlib'in güney ve doğu kırsalına uzanan yaklaşık 20 kilometre derinlikte bir alanda) muhalif gruplar ile rejim arasındaki gerginliğin azaltılması, silahlardan arındırılmış bölgenin oluşturulması, rejimin ihlallerini engellemek amacıyla Türk-Rus devriyelerin gerçekleştirilmesi yer alıyordu. Muhalif gruplar da buna binaen ağır silahları rejim güçleriyle temas hattının yaklaşık 20 kilometre gerisine çekti ayrıca 6 Türk gözlem noktası kuruldu. Buna karşılık İran ve Rusya'ya ait 11 gözlem noktası kuruldu” diye konuştu.

Hasan, “Garantör ülkeler tarafından gerilimi azaltma bölgelerinin ilan edilmesine rağmen rejimin ihlalleri durmadı. Hama'nın kuzey ve batı kırsalını ve Türk gözlem noktalarının varlığına rağmen İdlib'in doğu ve güney kırsalını bombalamaya devam etti. Son yapılan askeri saldırılar, tüm bu ihlallerin Rusya'nın onayı doğrultusunda gerçekleştirildiğini gösterdi. Özellikle 2019'un Nisan ayı başlarında düzenlenen saldırılarla rejim Hama'nın kuzeyini tamamen ele geçirdi” ifadelerini kullandı.

Rusya ve rejim güçleri 2019'un sonlarında başlattığı operasyonlar kapsamında M5 üzerinde bulunan Han Şeyhun kentini ele geçirmesinin ardından ilerleyişini Maarrat En-Numan'a doğru sürdürdü. Daha sonra Serakib'de kontrolü ele geçirerek İdlib'in güneydoğusunda Türkiye'ye ait 7 gözlem noktasını kuşattı. Bu duruma tepki gösteren Türkiye, Tahran-Moskova-Şam eksenine karşı harekete geçti. Türk resmi makamları, rejime Türk gözlem noktalarının gerisine çekilmesi konusunda uyararak, İdlib bölgesine mühimmat, askeri araç, sinyal kesici ve zırhlı askeri ambulansların da yer aldığı konvoyları sevk etti. Suriye'deki mevcut manzara Türkiye ve Rusya'nın uluslararası yollar üzerindeki anlaşmazlığı sonrasında meydana geldi.

DEĞERLENDİRME: Son haftaların sıcak gündemi İdlib bahanesiyle başlayan Türk-Amerikan ortaklığı Suriye’den sonra Libya’da da yeniden derinleşiyor. Hem de öyle derinleşiyor ki ABD’nin PKK’ya 50 bin TIR silah verdiği 2-3 aydır hiç seslendirilmiyor.

Suriye politikasını Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Esad ile barışmayacağı varsayımına dayandıran ABD şimdi de Türkiye’nin İdlib’te Suriye ordusunun ilerlemesini durdurmasını gerekirse savaşmasını istiyor. Bu hem de öyle bir istek ki Türkiye’nin İdlib’teki gözlem noktalarını tahliye etmemesini isteyen de ABD olduğu izlenimini yaratıyor.

Bu ortamda ilerleme ivmesi yakalamış Suriye ordusu operasyonlarını Rus destekli olarak aralıksız sürdürüyor.

Bu bombalamalar Astana ve Soçi mutabakatlarının çoktan çöktüğünün kanıtı. Rusya Türkiye’nin gözlem noktalarına destek ve alan hakimiyetini sağlamak maksadıyla yaptığını söylediği yeni destek konvoylarını İdlib’deki silahlı/terörist gruplara destek olarak görüyor. Ve bu desteği kesmek için konvoy rotalarını ve bazen çok yakınlarını Suriye ile birlikte bombalıyor. Keskin bir duruş gösteriyor.

Böyle giderse bir iki gün içinde M4 güneyinde kalan 10 numaralı Türk gözlem noktası ve son yığınaklarla birlikte kurulan birkaç geçici Türk kontrol noktası da Suriye ordusunun kuşatmasına girecek. Hatta kuzeyde Afrin-İdlib sınır hattının kontrolü de Suriye ordusuna geçebilir. Oradaki 1 ve 2 nolu Türk gözlem noktaları da kuşatılabilir.

Buna karşılık Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Şubat sonuna kadar süre eğer rejim geri çekilmezse operasyon başlatırız sözünü yerine getiremediği görülüyor. Bununun nedeni ise Rusya’nın Suriye’nin yanında durmayacağı gibi yanlış bir kanıya sahip olunmasıdır. Bütün bunlara rağmen önümüzdeki hafta içinde Suriye/Rusya operasyonları devam ederken Rus-Türk müzakerelerinin de devam edeceğini göreceğiz. Cahit Armağan DİLEK

İRAN-SEÇİM

• İran’da Cuma günü (21 Şubat 2020) yapılan seçimler için Tahran Üniversitesi bir anket yaptı. Tahran Üniversitesi tarafından yapılan ankete göre başkent Tahran nüfusunun yüzde 93’ü İran’daki mevcut durum ve yönetimden memnun değil. Tahran’ın farklı bölgelerinden bin

kişinin katıldığı anket sonuçlarına göre başkent halkının yüzde 75.8'i Cuma günü düzenlenecek olan genel seçimler için sandık başına gitmeyeceğini ileri sürdü.

Fars haber ajansının aktardığına göre Tahran Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi Başkanı Ahmed Naderi, bu ayın başında yapılan anketin, başkent nüfusunun sadece yüzde 24,2'sinin Cuma günü yapılması planlanan genel seçimlere katılacağını gösterdiğini dile getirdi. Söz konusu ankette, Tahran halkının yüzde 81.1'inin Hasan Ruhani hükümetinin siyasi, ekonomik ve sosyal konulardaki performansından memnun olmadığı da ifade edildi. 31-50 yaş aralığındaki katılımcıların yüzde 50,1'ini kadınlar, yüzde 49,9'unu ise erkekler oluşturdu.

İranlıların büyük bir bölümü arasında, ekonomik yaptırımlar, siyasi kargaşa ve askeri çatışma olasılıklarının gölgesinde bu hafta yapılacak genel seçimlere yönelik boykot ve kayıtsızlık durumu söz konusu.

DEĞERLENDİRME: Geçtiğimiz Cuma günü (23 Şubat 2020) İran'da yapılan 11. dönem meclis seçimlerinde İran halkı 290 kişilik İran Meclisi'ni seçmeye sandıklara gittiler. Resmi makamların verdiği seçim sonuçlarına göre katılım oranı ülke genelinde yüzde 42.5 ve başkent Tahran'da yüzde 25 olarak belirlenmiştir.

Katılım oranı son 41 yılın en düşük orandır. Bir önceki meclis seçimlerine göre, ülke genelinde seçimlere katılım yüzde 19 azalmıştır.

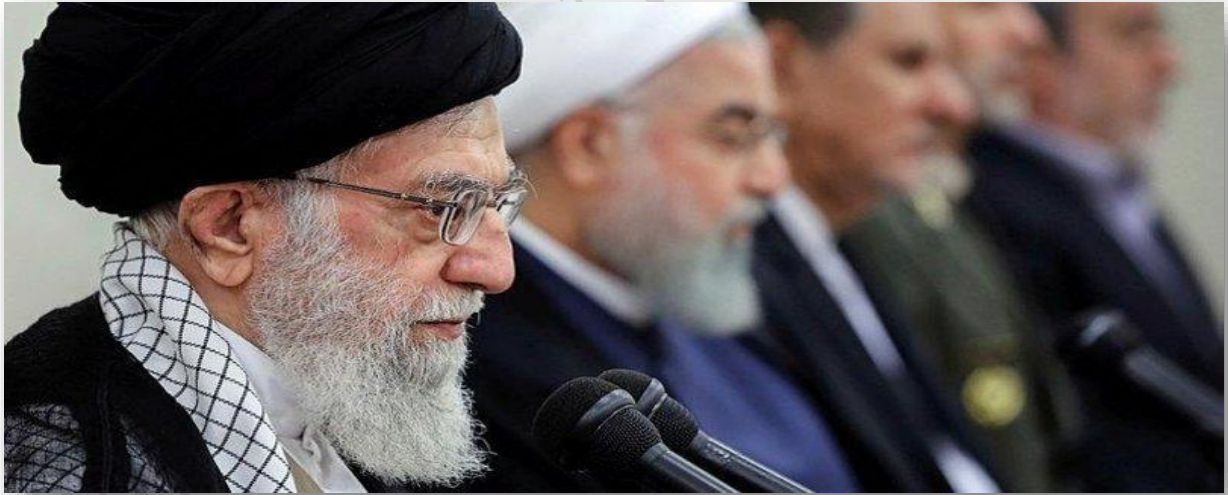
İlk etapta, yapılan gayri resmi açıklamalara göre, saat 19.00'da oy verme işlemi bittiğinde 7 milyon oy kullanılmıştır. Fakat oy verme işlemi saat 22.00'a kadar uzatılmış ve açıklanan resmi sonuçlara göre 24 milyon oy kullanılmıştır.

Katılımın az olmasına rağmen Ali Hamenei, halkı kutladı ve onlara teşekkür etti. Hamenei'ye göre Amerika ve diğer İran düşmanlarının dediklerinin aksine halk bir daha seçime katılarak Devrimi ve Devleti destekledi.

İran İçişleri Bakanı Mahmut Rahmani Fezli, katılımın düşük olmasının sebeplerinden bahsederken, önceki yıl Kasım ayında benzin fiyatlarının artıştan ötürü gerçekleşen protestolardan, Ukrayna uçak kazasından ve Koronavirüs'ten kaynaklandığını ileri sürdü.

Muhafazakârlara göre hükümetin başarısızlıkları ve ekonomini kötü yönetmesinin ve önceki meclisin ve milletvekillerinin yolsuzlukları da katılımın az olmasına sebep oldu. Reformcular ise düşük katılımın sebebini 7 binden fazla adayın vetosu (ki çoğu reformcu adaylardı) olarak görüyorlar.

Halk tarafından katılımın düşük olmasının sebeplerini Aralık ve Ocak 2017, Kasım 2019 ve Ocak 2020 halk isyanları ve protestoların bastırılmasındaki ağır uygulamalar ve halkın isteklerine hükümetin uygun karşılık vermemesi; reformcular ve Ruhani'nin Cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimlerinde ülkenin durumunun iyileşmesi yönünde büyük sözler verirken uygulamada hiçbirini tutmamaları, ekonomik şartların kötüleşmesi ve gitgide halkın yoksullaşmasının bir sonucu olarak değerlendirebiliriz.

Seçilen milletvekillerine baktığımızda önümüzdeki dönem İran meclisinde 223 muhafazakâr, 16 reformcu ve 36 bağımsız milletvekili bulunacaktır. Öte yandan, Ruhani'nin danışmanı Hüsamettin Aşna, cuma günü gerçekleşen seçim tarihini kastederek; resmi sosyal medya hesabından "İran'ın sevimli halkı, İran İslam Cumhuriyeti'nin siyasi değişimi tarihini unutmayın" yazarak parlamenter sistemin değişeceğini ima etmiştir.

Bu sonuçlara göre, önümüzdeki dönem İran meclisinde muhafazakârlar büyük çoğunlukla yer alacaklar. Bu çoğunluk reformcu Hasan Ruhani'ye, hükümetinin kalan süresinde yapacağı işlerde büyük sorun çıkaracaklar. Öte yandan araştırmalar ve bazı gazeteciler, bu kadar aday vetosu ve düşük oranda katılımı göze alan İran Devleti'nin muhafazakâr yönlü meclisten başka bir amacı olduğunu ve bu amacın İran'da, bu meclisin vasıtasıyla anayasayı değiştirmek olduğunu ileri sürmektedirler.

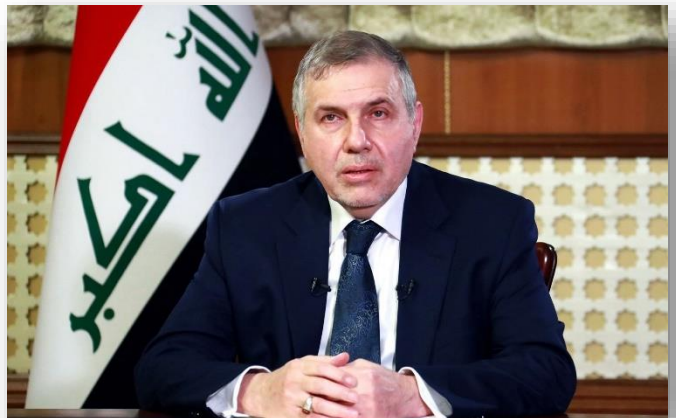
İran'da anayasa değişimi için halkın doğrudan onayına gerek yoktur. İran Meclisi anayasayı değiştirebilecek durumda ve Ali Hamenei, tek ağızdan ülkeyi yönetmek için, bu meclis vasıtasıyla yönetimdeki ikilemi ortadan kaldıracaktır. İran hükümeti meclisten onay aldıktan sonra başbakanlık sistemine geçirecektir. Çünkü yıllardan beri Ali Hamenei hep halkın seçtiği cumhurbaşkanları ile sorun yaşamış ve bu anayasa değişikliği ile bu sorunu ortadan kaldırıp ve devleti istediği şekilde yönetecektir. Köksal TAŞKENT

IRAK'TA HÜKÜMET KURMA ÇALIŞMALARI

Irak'ta hükümeti kurmakla görevlendirilen Muhammed Tefvik Allavi'nin yeni hükümette hangi isimlere yer vereceği hala belirsizliğini korurken, güven oylaması için parlamento oturumunun düzenlenmesi hususu da belirsiz. Ülkeyi içinde bulunduğu krizden çıkarmak için geldiğini söyleyen Allavi'nin, şimdiye kadar siyasi partilerin hiçbirine karşı taviz vermediği görülüyor. Ancak gözlemciler, Şii partilerin özellikle Sairun ve Fetih koalisyonlarının perde arkasından destek verdiğine dair birtakım izlenimlere sahip olduğunu belirtiyor.

Allavi'ye yakın bir kaynak, Allavi'nin, kabineye seçtiği isimleri en yakınlarına dahil hiç kimseyle paylaşmadığına işaret ederek, "Allavi, bizzat yaptığı görüşmeler veya yurtdışında olup da özgeçmişini yollayan kişilerle gerçekleştirdiği telefon görüşmeleri neticesinde onlarca kişi içerisinde 22 bakan seçti" dedi.

Kaynak, "Kabine tamamlandı. Medyada kabinede şimdiye kadar sadece 16 bakanlığın tamamlanabildiği veya güvenlikten

sorumlu (İçişleri ve Savunma) bakanlıkların henüz netleştirilemediği yönünde çıkan söylentiler asılsızdır” diye konuştu.

Kaynak, parlamento oturumu ve kabinenin güvenoyu oylaması için belirli bir tarih olup olmadığı sorusuna, “Bu mesele, parlamentonun mekanizmaları ve çalışma planına bağlıdır. Allavi kabineyi tamamladı. Oturumun hafta sonu veya gelecek hafta yapılması bekleniyor. Bazı siyasi partilerin hükümete veya Allavi’ye değil, aday seçim mekanizmasına yönelik itirazları var. Yani Allavi’nin başbakanlık makamına seçilmesinde izlenen yol ve yöntemlere itiraz ediyorlar. Ancak bu itirazlara rağmen hükümetin rahat çoğunlukla oylanmasını bekliyorum” dedi.

Siyasi partilerin tutumu

Allavi, Şii partilerin neredeyse tamamına yakının kabinesine destek vereceğinden emin. Geriye kalan Sünni ve Kürt bileşenlerin de sokağın baskıları üzerine onay vermek zorunda hissedecekleri ve böylece Allavi’nin artık bu iki bileşene çok büyük tavizler verme ihtiyacı hissetmeyeceği belirtiliyor.

Kürt ve Sünni cephe arasında son günlerde bir yakınlaşma söz konusu. Zira iki cephe de kabineden kendilerine ayrılan hissenin Allavi’nin iradesine terk edilmemesini istiyor. Kürt ve Sünniler, bakanlıklar için kendilerinin isim belirlemesini talep ederken, Allavi bu teklife karşı çıkıyor.

Diğer taraftan siyasi partiler (özellikle Kürt ve Sünni partiler), Allavi’nin kabinede yer vereceği bakanları kendilerine danışmadan seçmesine karşı itiraz ediyor.

Allavi’nin bu hususta tek başına karar vermesine tepki gösteren Kürt ve Sünni partiler, ülkedeki siyasi karar alma mekanizmasını kendi tekeline alan Şii partilerin başbakan seçme hakkını Allavi’den yana kullanmasına rağmen kabineye bakan seçme haklarını ellerinden alınabileceği endişesini dile getiriyor.

Parlamentoda Sünni bileşenlerin temsilci olan Güçler Birliği Koalisyonu Sözcüsü Falih el-İsavi, Allavi’yi Sünnileri marjinalleştirme girişimine karşı uyardı.

İsavi, yaptığı açıklamada, “Allavi hükümeti, anayasa göz ardı edilerek ve partilerin değil bileşenlerin temsiliyeti olmadan geçirilemez. Eğer ki parlamentodan rahat çoğunlukla geçerse birkaç ay içinde düşer. Bu hükümetin Sünni, Şii ve Kürtlerin uzlaşması doğrultusunda geçmesi için çabalıyoruz. Kim olursa olsun bağımsız bir bakan kendisini destekleyecek siyasi partiler bulamazsa başarısız olur. Allavi hükümeti, temsil gücü bulunan siyasi partilerle istişare ve iş birliği olmaksızın geçmeyecek. Eğer bu olmazsa tarihi ve hayati kararlar alırız. Elimizde seçim kazanımları varken, Allavi’nin hükümet kabinesinde ulusal dengeleri gözetmede ısrar ediyorlar” ifadelerini kullandı.

Türkmen Cephesi Başkan Yardımcısı Hasan Turan, “Allavi, Irak’ta üçüncü bileşen olarak Türkmenlere bakanlık verme sorununu çözmüş görünüyor. Bu daha önce Haydar el-İbadi ve Adil Abdulmehdi hükümetlerinde gerçekleşmemişti. Tahminler, Allavi kabinesinin geçeceği yönünde. Ancak partilerin, şahsi ve parti çıkarları doğrultusunda Allavi’ye iradelerini dayatmaktan vazgeçmeleri için ortak bir pozisyon alınması gerekiyor” ifadelerini kullandı.

Mesut Barzani öncülüğündeki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Grup Başkanvekili Arafat Kerem, KDP’nin yeni hükümete katılıp katılmayacağı sorusuna, “(KDP) Irak’ın en büyük ve parlamentoda en fazla sandalyeye sahip partisidir. Allavi eğer ön görüşme olmadan bakan seçerse, KDP’nin pozisyonu, hükümete katılmamak olacaktır. Kürt ve Sünnilerin yeni hükümet karşısındaki pozisyonu açıktır. Özellikle Başkan Barzani, herhangi bir kişinin bizlere dayatılmasını veya Kürtler adına bakan seçilmesini kabul etmediğini ilan etti” diye yanıt verdi.

Kerem, “Başbakanın (Allavi) Sairun ve Fetih koalisyonlarının uzlaşması sonucu geldiği hakikatini herkesin bildiği bir ortamda Şiiler neden başbakan belirlemeyi kendi hakkı olarak görürken, Kürt ve Sünnilerin bakan belirlemesini engelliyor? Bizim bakan seçme hakkımız yokken senin nasıl başbakan seçme hakkın oluyor? Bu kabul edilemez. Başkan Barzani’nin daima ifade ettiği bir sözü var: ‘Umarım Irak Başbakanı’nın Iraklı olacağı bir gün gelir.’ Daha ne zamana kadar Irak’ın başbakanı dışardan belirlenecek? Her defasında hükümet dışardan belirleniyor” ifadelerini kullandı.

Kerem, diğer Kürt partilerin yeni hükümete yaklaşımına ilişkin, “KDP, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Goran (Değişim) Hareketi hükümet müzakerelerinde ortak bir pozisyon benimsiyor” dedi.

Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgirtu) Milletvekili Cemal Koçer, yeni hükümetin kurulmasıyla ilgili Kürt tarafıyla henüz doğrudan resmi bir görüşme gerçekleştirilmediğini belirtti. Koçer, “Kürt bakanlar bağımsız olsa da Kürt partilerin onayını alması gerekir. Taraflar arasında diyalog olmasa bile, Kürt bakanlar Irak Kürt Bölgesel Yönetimi Başkanlığı veya Başbakanlığı tarafından seçilmelidir” ifadesini kullandı.

KYB Milletvekili Şervan Mirza, sadece Kürtlerin hükümetin kurulmasına çekinceyle yaklaşmadığını aynı zamanda Sünnilerin de bakanların istişare yoluyla seçilmesini istediklerini söyledi.

Öte yandan, meydanlardaki göstericiler ise özellikle protestoların önde gelen yöneticilerinden Eczacı Ala er-Rukkabi’nin başbakanlık için adaylığını ilan etmesinin ardından Allavi’ye karşı gerilimi tırmandırmaya başladı. Göstericiler ‘siyasi partilerin adayı’ olduğu gerekçesiyle Allavi’yi reddediyor. Protesto meydanlarında Allavi karşıtı sloganlar atılırken, üzerinde kırmızı çarpı işareti bulunan posterleri göstericiler tarafından her yere asılıyor.

Irak’ta hükümeti kurma görevi verilen Muhammed Tevfik Allavi, yeni hükümet kabinesinin güvenoyu alması için parlamentoya önümüzdeki Pazartesi günü olağanüstü toplanma çağrısında bulundu.

Allavi, devlet televizyonundan Irak halkına hitaben bir konuşma yaptı. Konuşmasında “Hükümetin geçmemesi, bazı tarafların Irak’taki mevcut krizin devam etmesini istediği anlamına gelir. Iraklıların vatan için verdiği savaş, siyaset kurallarını değiştirdi ve bağımsız bir hükümetin kurulmasıyla meyvesini verdi. Hükümetin kuruluşunda, liyakat ve deneyim sahibi ve uygulanabilir programları olan kişiler seçildi” dedi.

Allavi, “Hükümetin güvenoyu almasının ardından öncelikli görevi, protestolarda yaşananlarla ilgili soruşturma açmak ve Iraklıların öldürülmesiyle ilişkisi bulunanları adalete teslim etmektir. Gerçek reformdan kaçamayız. Protestolar sonrasında yaşananlar öncesi gibi değil. Barışçıl göstericiler serbest bırakılacak. Devletin saygınlığını yeniden tesis etmeye ve özgür seçimler düzenlemeye çalışacağız” diye konuştu.

Diğer taraftan görevinden istifa eden Irak Başbakanı Adil Abdulmehdi, Allavi’nin seçilmesi için tanınan anayasal süre içinde bir uzlaşa sağlanamaması durumunda makamı terk etme

uyarısında bulundu. Yani 2 Mart'a kadar siyasi partilerin Allavi üzerinde anlaşılamaması durumunda Abdulmehdi başbakanlık makamını terk edecek ve ülke anayasal boşluğa girecek.

Allavi'nin hükümeti kurma görevini kolaylaştırma ve önündeki ciddi engelleri aşmasına yardımcı olma talebinde bulunan Abdulmehdi, "2 Mart 2020'den sonra sorumlulukları üstlenmeye devam etmem doğru ve uygun olmaz. Bu nedenle anayasada veya Bakanlar Kurulu'nun usul kurallarında belirtilen çözümlere başvurmaktan başka bir yol göremiyorum" dedi.

Öte yandan, Pompeo, güven oylaması öncesinde Allavi'ye ABD güçlerini koruma çağrısında bulundu. Pompeo, 1 Şubat'ta göreve getirilen Muhammed Allavi hakkındaki ilk açıklamasında ABD'nin Irak'ı 'güçlü, egemen ve müreffeh' olması için desteklediğinin altını çizdi. Pompeo, Allavi'yle 'bir sonraki Irak hükümetinin göstericilerin öldürülmesine son verilmesi, öldürülen ve yaralananlara adalet getirilmesi ve meşru taleplerini karşılaması gerektiğini' söyledi.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Morgan Ortagus yaptığı açıklamada, Pompeo'nun Irak'ın ABD askerlerini, koalisyondaki diplomatları, unsurları ve tesisleri koruma görevi olduğunu vurguladı.

Irak Meclisi, 27 Şubat'ta toplanacak

Irak Meclisi, Muhammed Tefvik Allavi kabinesine güvenoyu için 27 Şubat'ta olağanüstü toplanacak. Irak Meclisi'nden yapılan yazılı açıklamada, Allavi'nin oturum öncesi hükümet programı ve kabine adaylarının öz geçmişini meclise göndermesini istedi.